

wrzesień 2023

Przegląd gazowniczy

nr 3 (79)

ISSN 1732-6575

MAGAZYN IZBY GOSPODARCZEJ GAZOWNICTWA

Temat wydania:

NOWOCZESNE TECHNOLOGIE W GAZOWNICTWIE

Uwarunkowania prawne w obszarze gospodarki wodorowej w Polsce i Unii Europejskiej

Robert Mikulski

Rozwój technologii wodorowych coraz częściej postrzegany jest jako kluczowy element w procesie transformacji energetycznej, zwłaszcza w kontekście dążenia do neutralności klimatycznej. Celem tego artykułu jest dokonanie przeglądu regulacji prawnych w zakresie gospodarki wodorowej zarówno w kontekście polityki Unii Europejskiej, jak i działań Polski. Ujęcie prawne zagadnienia gospodarki wodorowej jest złożone, obejmujące wiele aktów prawnych na różnych poziomach zarządzania. W związku z tym skupię się na kluczowych dokumentach strategicznych oraz istotnych przepisach prawa dotyczących tego sektora.

Europejska strategia wodorowa

Neutralność klimatyczna do 2050 roku to strategiczny cel dla Unii Europejskiej, określony przez Komisję Europejską podczas COP 24 w Katowicach w 2018 roku, a także potwierdzony w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i planu REPowerEU. W tym kontekście Komisja Europejska 8 lipca 2020 roku uchwaliła strategię wodorową UE, która skupia się na całościowym łańcuchu wartości, aspektach przemysłowych, rynkowych i infrastrukturalnych. Strategia ta identyfikuje „czysty wodór” oraz jego łańcuch wartości jako jedno z głównych pól do uruchomienia inwestycji. Te inwestycje mają na celu promowanie zrównoważonego rozwoju gospodarczego i tworzenia miejsc pracy, co jest kluczowe w kontekście odbudowy po kryzysie spowodowanym pandemią COVID-19.

Strategia wodorowa UE przewiduje wdrożenie wodoru w przemyśle i mobilności jako dwóch głównych rynków wiodących. Do 2024 roku planuje się instalację co najmniej 6 GW mocy elektrolizerów i roczną produkcję co najmniej 1 mln ton wodoru z OZE. Natomiast do 2030 roku celem jest instalacja co najmniej 40 GW mocy elektrolizerów i roczna produkcja co najmniej 10 mln ton wodoru z OZE.

Polska w kontekście Unii Europejskiej

Strategia wodorowa Polski jest spójna z wytycznymi Unii Europejskiej, które promują zrównoważoną i inteligentną mobilność. W tym ambitnym planie paliwa alternatywne są przewidziane jako istotne narzędzia transformacji, które mogą przyczynić się do stworzenia bardziej zielonej i zrównoważonej przyszłości. Polska nie jest jedynie biernym obserwatorem tych zmian, lecz aktywnym uczestnikiem na arenie europejskiej. Przyspieszając implementację innowacyjnych technologii wodorowych, nasz kraj angażuje się w dyskusje na forum Unii Europejskiej, aby wpłynąć na kształtowanie przyszłego rynku wodoru. Powszechna jest wiara, że dzięki tak zaangażowanej postawie Polska będzie mogła przyczynić się

do przyspieszenia europejskiego przejścia na czystą energię oraz skutecznie zrealizować cele związane z ochroną środowiska.

Regulacje prawne w UE

Głównym dokumentem Unii Europejskiej, który wpływa na gospodarkę wodorową, jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z 11 grudnia 2018 roku na temat promowania wykorzystania energii z odnawialnych źródeł.

W jednym z kluczowych punktów tego dokumentu (motyw 59) podkreśla się, że gwarancje pochodzenia – stosowane do energii odnawialnej – powinny obejmować także gazy odnawialne. Krajom członkowskim stwarza to możliwość wprowadzenia takiej gwarancji dla energii z nieodnawialnych źródeł. Ta zmiana miałaaby świadczyć o odnawialnym pochodzeniu gazu, jak na przykład biometanu, i ułatwić międzynarodowy handel nim. Można by także rozważyć wprowadzenie takiej gwarancji dla innych odnawialnych gazów, w tym wodoru.

Mimo to dyrektywa nie zawiera wielu szczegółów dotyczących specyficznych aspektów wykorzystania wodoru. W artykule 7., dotyczącym wyliczania udziału energii ze źródeł odnawialnych, wskazuje się, że gaz, energia elektryczna i wodór z odnawialnych źródeł są brane pod uwagę tylko dla celów obliczania udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii.

Kolejny ważny punkt – artykuł 19. dyrektywy zawiera regulacje dotyczące gwarancji pochodzenia dla energii odnawialnej. Celem tego rozwiązania jest ułatwienie konsumentom zrozumienia, jak dużo energii dostarczanej przez danego dostawcę pochodzi z odnawialnych źródeł. W ramach tych przepisów państwa członkowskie muszą potwierdzać, że energia pochodzi z odnawialnych źródeł, zgodnie z obiektywnymi kryteriami. Wśród aspektów gwarancji uwzględniane jest również wykorzystanie wodoru.

W kwietniu 2023 roku Komisja Europejska – w ramach dwóch aktów delegowanych – zaproponowała konkretne przepisy dotyczące wodoru odnawialnego w UE. Projekty te są kluczowym ele-

mentem docelowych regulacji UE dotyczących wodoru, które będą obejmowały kwestie inwestycji, regulacje pomocy publicznej oraz cele przemysłowe i transportowe. Ustalają one, że wszystkie paliwa odnawialne pochodzenia niebiologicznego muszą być produkowane z odnawialnej energii elektrycznej. Pierwszy akt precyzuje warunki, na podstawie których wodor może być uznany za paliwo odnawialne, podkreślając, że produkcja wodoru musi przyczyniać się do zwiększenia dostępnej odnawialnej energii. Drugi natomiast określa metodologię obliczania emisji gazów cieplarnianych przez cały cykl życia paliw odnawialnych, uwzględniając przy tym wszystkie etapy – od produkcji do dostarczenia do konsumenta.

W ramach pakietu *FIT for 55* zaproponowano zmianę dyrektywy RED. Proponowany artykuł 22a wskazuje, że do 2030 roku wykorzystywane w przemyśle paliwa RFNBO powinny stanowić co najmniej 50% całkowitego zużycia wodoru, z perspektywą zwiększenia tego poziomu nawet do 75%. Podsumowując, proponowane zmiany do dyrektywy RED oraz nowy akt delegowany będą stanowić kryteria decydujące o tym, czy produkowany w przyszłości wodor na bazie elektrolizy będzie spełniał wymogi RFNBO w rozumieniu dyrektywy RED.

Polska w drodze do gospodarki wodorowej

Kiedy patrzymy na polskie prawo, należy podkreślić, że wciąż daleko mu do kompleksowego uregulowania kwestii gospodarki wodorowej. Jednak nasz ustawodawca nie pozostaje bierny wobec tego zagadnienia. W październiku 2021 roku została przyjęta „Polska strategia wodorowa do 2030 roku” z perspektywą do 2040 roku (PSW), która jest kluczowym dokumentem strategicznym, wyznaczającym kierunek rozwoju gospodarki wodorowej w naszym kraju.

Nadrzędnym celem PSW jest stworzenie i rozwój polskiego sektora gospodarki wodorowej, który ma przyczynić się do osiągnięcia neutralności klimatycznej i podtrzymać konkurencyjność polskiej gospodarki. PSW określa sześć szczegółowych celów, które obejmują między innymi: wdrożenie technologii wodorowych w energetyce, wykorzystanie wodoru jako alternatywnego paliwa w transporcie, wspieranie dekarbonizacji przemysłu i stworzenie stabilnego otoczenia regulacyjnego.

Sukces tej strategii będzie oceniany na podstawie różnych wskaźników. Wśród nich jest moc instalacji wodorowych, której planowane osiągnięcie to 50 MW do 2025 roku i 2 GW do 2030 roku. Liczba autobusów na wodor powinna wzrosnąć do 250 do 2025 roku, a następnie do 1000 do 2030 roku. Planuje się utworzenie co najmniej 32 stacji wodoru do 2025 roku i przynajmniej pięć dolin wodorowych. Porozumienie na rzecz budowy gospodarki wodorowej zostało już zawarte. Dodatkowo, planowany jest rozwój Ekosystemu Innowacji Dolin Wodorowych oraz Centrum Technologii Wodorowych.

Chociaż w obecnym stanie prawa energetycznego w Polsce pojęcie wodoru nie jest zdefiniowane, Ministerstwo Klimatu i Środowiska zgłosiło propozycję nowelizacji ustawy „Prawo energetyczne”, która pozwoliłaby na właściwe uregulowanie kwestii wodoru, w tym na jego legalną definicję. Projekt ten (UD382) jest obecnie na etapie konsultacji publicznych, jednak już teraz można zauważyć, że porusza on kilka kluczowych założeń otwierających polską gospodarkę na skuteczniejsze wykorzystanie rozwiązań wodorowych. Wśród nich oprócz wspomnianej już oficjalnej definicji

wodoru są między innymi: wprowadzenie regulacji prawnych dla interdyscyplinarnych zastosowań wodoru oraz przepisów przejściowych dla sieci wodorowych i ich operatorów. Projekt przewiduje również regulacje techniczne dostosowane do specyfiki gospodarki wodorowej, ustalenie zasad oddziaływania inwestycji wodorowych na środowisko, systemy wsparcia dla badań i rozwoju technologii wodorowej oraz wsparcie dla rozbudowy infrastruktury wodorowej, w tym rurociągów i instalacji oczyszczających.

Chociaż w obecnym stanie prawa energetycznego w Polsce pojęcie wodoru nie jest zdefiniowane, Ministerstwo Klimatu i Środowiska zgłosiło propozycję nowelizacji ustawy „Prawo energetyczne”, która pozwoliłaby na właściwe uregulowanie kwestii wodoru, w tym na jego legalną definicję. Projekt ten (UD382) jest obecnie na etapie konsultacji publicznych, jednak już teraz można zauważyć, że porusza on kilka kluczowych założeń otwierających polską gospodarkę na skuteczniejsze wykorzystanie rozwiązań wodorowych.

Ponadto, rozwiązania oparte na wodrze są stopniowo wprowadzane do także do innych ustaw. Dobrym przykładem jest tutaj ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych, która reguluje kwestie stacji wodoru, pojazdów napędzanych wodorem, a także definiuje takie pojęcia jak wodor niskoemisyjny, elektrolityczny i odnawialny.

* * *

Obowiązujące prawne ramy gospodarki wodorowej opierają się głównie na przepisach prawa unijnego. Zarówno na poziomie europejskim, jak i krajowym, istnieją strategiczne dokumenty, które szczegółowo omawiają przyszłościowe wykorzystanie wodoru w gospodarce. Stopniowo wprowadzane są prawne uregulowania związane z wodorem, a obecnie trwają prace nad kluczowymi aktami prawnymi zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym. Wśród nich są ważne inicjatywy, takie jak nowelizacja dyrektywy RED, regulacja dotycząca metodyki UE dla RNFBOs, regulacja dotycząca minimalnego progu oszczędności emisji GHG dla paliw z recyklingu węgla (i jej załącznik), a także ustawa zmieniająca ustawę „Prawo energetyczne” oraz inne ustawy.

Na szczególną uwagę zasługuje ustawa o elektromobilności i paliwach alternatywnych, która stanowi ważny instrument wdrażania strategii wodorowych w Polsce. Ustawa ta jest istotnym krokiem na drodze do pełnej realizacji potencjału wodoru jako ekologicznego nośnika energii i kluczowego elementu przyszłej gospodarki niskoemisyjnej i obecnie stanowi najważniejszy akt polskiego prawodawstwa wodorowego.

Robert Mikulski, radca prawny, partner zarządzający w BRILLAW Kancelaria Radców Prawnych Mikulski & Partnerzy, członek zarządu Stowarzyszenia Polski Wodór, wiceprzewodniczący rady nadzorczej Warszawskiej Izby Gospodarczej.